

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδοτήσεως: 88/2014
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ Δ'

Συνεδρίαση της 11^{ης} Μαρτίου 2014

Σύνθεση:

Προεδρεύων: Ανδρέας Φυτράκης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

**Νομικοί
Σύμβουλοι:** Χρυσαφούλα Αυγερινού, Στέφανος Δέτσης, Βασιλική Δούσκα, Ιωάννης-Κωνσταντίνος Χαλκιάς, Νίκη Μαριόλη, Δήμητρα Κεφάλα, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αθηνά Αλεφάντη και Παναγιώτης Παππάς

Εισηγήτρια: Ελένη Λευθεριώτου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη άνευ ψήφου)

**Αριθμός
Ερωτήματος:** 24/2342/9-1-2013 της Δ/σης Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

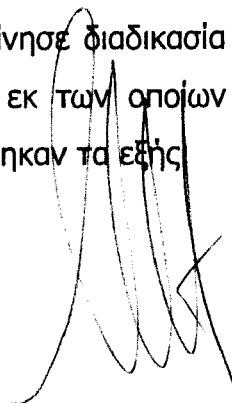
Ερώτημα: Ερωτάται πώς πρέπει να αντιμετωπισθούν αντιρρήσεις της «Αναπτυξιακής Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε. – Ο.Τ.Α.» ως διαχειρίστριας επιχορηγήσεως του προγράμματος LEADER II (1994–1999) και της ομόρρυθμης εταιρείας με την επωνυμία «Α... Κ... – Θ... Σ... Ο.Ε.» και διακριτικό

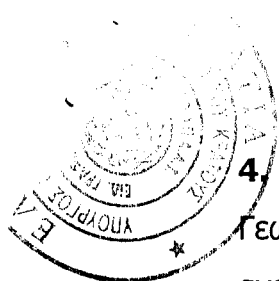
τίτλο «Π... 2000» ως τελικού επενδυτή κατά της εκθέσεως διοικητικού ελέγχου της ερωτώσας υπηρεσίας, σύμφωνα με την οποία η επιχορηγηθείσα επένδυση δημιουργίας τουριστικών καταλυμάτων, μετά την ολοκλήρωσή της ουδέποτε λειτούργησε και, συνεπώς, πρέπει να αναζητηθεί ως αχρεωστήτως καταβληθέν το ποσό της επιχορηγήσεως και, ιδίως, πώς πρέπει να αντιμετωπισθούν τα ζητήματα του υποκειμένου σε καταλογισμό εκ των ανωτέρω δύο φορέων και της παραγραφής, λαμβανομένου υπόψη ότι έχει λήξει η διάρκεια των προβλεπομένων για την υλοποίηση του προγράμματος συμβάσεων.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Ν.Σ.Κ. γνωμοδότησε ομόφωνα ως ακολούθως :

A. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

1. Με το υπ' αριθ. πρωτ. 24/2342/9-1-2013 έγγραφο ερώτημα της Δ/σης Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ετέθησαν υπόψη μας τα ακόλουθα :
2. Με τα έγγραφα ΓΕΔΔ-Φ.137/08/11623/23-7-2012 του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και 19250/1099/Δ3Α/9-1-2013 του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.), η ερωτώσα υπηρεσία έλαβε γνώση δύο υποθέσεων φορέων που έλαβαν ενίσχυση στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER II από την ομάδα τοπικής δράσης «Αναπτυξιακή Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε. – Ο.Τ.Α.» (στο εξής «ΑΝ.ΑΙΤ»), κατά το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ), και κλήθηκε να προβεί σε διαδικασία ανάκτησης αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.
3. Κατόπιν των εγγράφων αυτών, η ερωτώσα υπηρεσία ξεκίνησε διαδικασία διοικητικού ελέγχου για τις δύο αυτές υποθέσεις, την μία εκ των οποίων αφορά το εξεταζόμενο ερώτημα και από τον έλεγχο διαπιστώθηκαν τα εξής

4. Την **18-11-1996**, υπεγράφη σύμβαση μεταξύ του τότε Υπουργείου Γεωργίας και της ανώνυμης εταιρείας «ΑΝ.ΑΙΤ», σύμφωνα με την οποία η αναπτυξιακή εταιρία *« ανέλαβε να διαχειριστεί επιχορήγηση που της καταβάλλεται στα πλαίσια του LEADER II με χρηματοδότηση από Κοινοτικούς και Εθνικούς πόρους»*. Κατά τη σύμβαση (άρθρο 2), το εκτιμώμενο συνολικό κόστος του Προγράμματος ανέρχεται στο ποσό των 1.517.000.000 δρχ. (4.451.944,24€), η απαιτούμενη ίδια συμμετοχή εκτιμάται στο ποσό των 900.000.000 δρχ. (2.641.232,57€) και αποτελείται από την κοινοτική συμμετοχή και τη συμμετοχή του Υπουργείου Γεωργίας.

5. Την **13-9-1999**, στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER II, ο φορέας «Α... Κ... – Θ... Σ... Ο.Ε.», με διακριτικό τίτλο «Π... 2000» (όπως θα αναφέρεται εφεξής), ο οποίος συστάθηκε την 16-8-1999, με έδρα αρχικά το Αγρίνιο και έπειτα την Πογωνία Δήμου Κεκροπίας και με αντικείμενο υπηρεσίες ενοικίασης επιπλωμένων διαμερισμάτων, σύναψε σύμβαση με την «ΑΝ.ΑΙΤ» και ανέλαβε την υλοποίηση του έργου «Συγκρότημα 6 Ανεξάρτητων Τουριστικών Επιπλωμένων Κατοικιών» (κωδικός 03-00-01-07), συνολικού κόστους 80.000.000 δρχ. (234.776,22€) στο Σκέλος Β1–Αγροτική Ανάπτυξη / Μέτρο 03–Αγροτουρισμός / Δράση 001–Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων. Κατά τη σύμβαση, η συνολική ενίσχυση στον επενδυτή (δημόσια δαπάνη) ανέρχεται μέχρι 48.000.000 δρχ. (140.865,73€), και αποτελείται από την κοινοτική συμμετοχή μέχρι 38.400.000 δρχ. (112.692,58€) και την εθνική συμμετοχή μέχρι 9.600.000 δρχ. (28.173,14€). Η ίδια συμμετοχή του επενδυτή ανέρχεται στο ποσό των 32.000.000 δρχ. (93.910,49€).

6. Την **29-6-2001**, υπεγράφη η **οριστική παραλαβή** του έργου από την Τριμελή Επιτροπή Ελέγχου Παρακολούθησης και Παραλαβής Έργων LEADER II.

7. Την **4-3-2010**, διενεργήθηκε στα εν λόγω τουριστικά καταλύματα **αυτοψία** από τη Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου.

8. Την **10-9-2010** συνετάγη το **πόρισμα ελέγχου**, σύμφωνα με το οποίο, παρόλο που η κατασκευή των καταλυμάτων είχε ολοκληρωθεί, αυτά δεν λειτουργούσαν, ούτε λειτούργησαν κατά το παρελθόν.

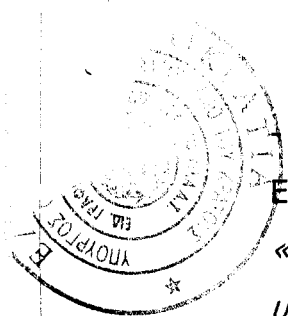
9. Την **8-2-2013** συνετάγη η **έκθεση** του **διοικητικού ελέγχου** που διενήργησε η ερωτώσα υπηρεσία επί της «ΑΝ.ΑΙΤ», στην οποία προτείνεται ο καταλογισμός στην εν λόγω εταιρεία ποσού ύψους 139.650,56 Ευρώ (47.585.928 δρχ.), από κοινοτική και εθνική συμμετοχή, ως αχρεωστήτως καταβληθέντος, εξαιτίας παραβίασης των όρων σύμφωνα με τους οποίους επιχορηγήθηκε ο φορέας «Π... 2000» στο Πρόγραμμα LEADER II.

10. Σύμφωνα με την έκθεση (σελ. 2-3), κατά τον διοικητικό έλεγχο, η ερωτώσα υπηρεσία συνεκτίμησε τα στοιχεία οικονομικού και φορολογικού ελέγχου του φορέα «Π... 2000», που εντόπισε η Οικονομική Επιθεώρηση Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, καθώς και το κλιμάκιο επιτόπιου ελέγχου της Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου στις εγκαταστάσεις του εν λόγω φορέα. Επιπλέον, αναζήτησε αποδεικτικά στοιχεία και έγγραφα από το αρχείο της, από την έρευνα της Οικονομικής Επιθεωρήτριας Δυτικής Ελλάδος και από την «ΑΝ.ΑΙΤ», σχετικά με την ένταξη, την πορεία υλοποίησης της επένδυσης και τις τυχόν μετέπειτα ενέργειες παρακολούθησης του φορέα «Π... 2000», καθώς και από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού – Ε.Ο.Τ.

11. Τα **ευρήματα του διοικητικού ελέγχου** ήταν τα εξής:

- Την **10-11-2006**, **ανάκληση του Ειδικού Σήματος Λειτουργίας του Ε.Ο.Τ.** με την υπ'αριθ. 8587/10-11-2006 απόφασή του Ε.Ο.Τ., κατόπιν αιτήσεως του φορέα «Π... 2000», λόγω οριστικής διακοπής της λειτουργίας των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών που εκμεταλλευόταν (βλ. υπ'αριθ. πρωτ. 6080/19-11-2012 έγγραφο του Υπουργείου Τουρισμού – Περιφερειακή Υπηρεσία Τουρισμού Δυτικής Ελλάδας – Τμήμα Τουριστικών Εγκαταστάσεων προς την ερωτώσα υπηρεσία). Επομένως, η επιχείρηση, από την ως άνω ημερομηνία, δεν δικαιούνταν να λειτουργεί για το σκοπό με τον οποίο η ΑΝ.ΑΙΤ. Α.Ε.-Ο.Τ.Α. την επιχορήγησε στα πλαίσια του προγράμματος LEADER II.

- Έλλειψη **φύλλων ελέγχου ή αποδεικτικών λειτουργίας** της επιχειρήσεως μετά την οριστική παραλαβή του έργου, σύμφωνα με το υπ'αριθ. 7518/31-8-2012 έγγραφό της «ΑΝ.ΑΙΤ» προς την ερωτώσα υπηρεσία.

Σύμφωνα με το υπ' αριθ. πρωτ. 3764/17-8-2012 έγγραφό της Οικονομικής Επιθεωρητριας Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος προς την ερωτώσα υπηρεσία, «...από όλα τα στοιχεία που αναφέρθηκαν – αυτοψία, φορολογικό έλεγχο, δύο υπεύθυνες δηλώσεις του διαχειριστή Α... Κ... – **η ως άνω επιχείρηση ουδέποτε άσκησε τη δραστηριότητα εκμετάλλευσης ενοικιαζόμενων δωματίων και πρέπει να καταλογισθεί σε βάρος της ... η συνολική ενίσχυση...».**

- Από **23-8-2010 υπεύθυνη δήλωση** του Ν.1599/1986 του διαχειριστή της εν λόγω εταιρίας, στην οποία δήλωνε ότι **η επένδυση δεν λειτούργησε ποτέ**, για διάφορους λόγους, όπως λάθος επιλογή της θέσης του ακινήτου, κακοί χειρισμοί, έλλειψη συντονισμού, προβλήματα λειτουργικότητας και οικονομικές διαφορές μεταξύ των συνεταιρών της Ο.Ε.

- **Μη προσκόμιση**, κατά τον έλεγχο της Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου **του βιβλίου εσόδων – εξόδων**, στο οποίο καταχωρούνται τα τιμολόγια αγοράς επενδυτικών αγαθών για τα οποία έτυχε επιστροφής Φ.Π.Α. στα έτη (χρήσεις) 2000 και 2001 ύψους 42.740,39€ (14.563.788 δρχ.). Η Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου, λόγω μη λειτουργίας της επιχειρήσεως, της καταλόγισε το ποσό αυτό πλέον προσαυξήσεων από την ημερομηνία επιστροφής.

12. Την 1-3-2013, η έκθεση ελέγχου επιδόθηκε στην «ΑΝ.ΑΙΤ», η οποία κατέθεσε εμπροθέσμως κατ'αυτής την υπ' αριθ. πρωτ. 7577/27-3-2013 ένστασή της προς το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Επιπλέον, επέδωσε (βλ. αριθμ. εκθ. επιδόσεως 1251Γ'/28-3-2013 του Δικαστικού Επιμελητή του Πρωτοδικείου Λευκάδος Γ... Τ...) προς την επιχείρηση «Π... 2000» την έκθεση ελέγχου μαζί με την από 22-3-2013 εξώδικη όχληση, διαμαρτυρία, πρόσκληση, καλώντας την εντός 30 ημερών από την λήψη της να επιστρέψει οικειοθελώς το ποσό των 139.650,56€ στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. δηλώνοντας ότι, άλλως, θα προχωρούσε σε καταλογισμό του ποσού αυτού εις βάρος της. Η επιχείρηση «Π... 2000» κατέθεσε κατά της εκθέσεως ελέγχου τις από 23-4-2013 αντιρρήσεις της προς το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Τόσο η ένσταση όσο και οι αντιρρήσεις δεν έχουν ακόμα εξετασθεί.

- **Η ένσταση της «Αναπτυξιακής Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε.— Ο.Τ.Α.»**

13. Στην υπ' αριθ. πρωτ. 7577/27-3-2013 ένστασή της η «Αναπτυξιακή Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε.— Ο.Τ.Α.» προβάλλει τα εξής :

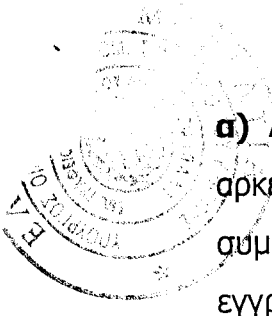
α) Η ισχύς της από 18-11-1996 συμβάσεώς της με το τότε Υπουργείο Γεωργίας ορίσθηκε πενταετής μετά την αποπληρωμή της επιχορήγησης του Προγράμματος. Δεδομένου δε ότι η παραλαβή του έργου έγινε την 29-6-2001, οι υποχρεώσεις της που απορρέουν από την σύμβαση έληξαν την 29-6-2006. Οφείλει μόνο να κινήσει εναντίον του επενδυτή την διαδικασία επιστροφής της επιχορήγησης ως αχρεωστήτως καταβληθείσας και, για το λόγο αυτό, απέστειλε στην «Π... 2000» την έκθεση ελέγχου με την από 22-3-2013 εξώδικη πρόσκληση, ζητώντας την επιστροφή των χρημάτων (σελ. 2 και 5-6 της ενστάσεως).

β) Σύμφωνα με την ΚΥΑ 394990/1996 (ΦΕΚ 16Β'/1996) «Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) 94-99 Αγροτική Ανάπτυξη (αγροτουρισμός - αγροτοβιοτεχνία - παράλληλες δράσεις)», ελεγχόμενος και υπόχρεος προς επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων είναι ο τελικός δικαιούχος, δηλαδή η «Π... 2000» και όχι η ομάδα δράσης, δηλαδή η «ΑΝ.ΑΙΤ» (σελ. 4-5 της ενστάσεως).

γ) Ένσταση παραγραφής, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά το οποίο η προθεσμία της παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας. Δεδομένου δε ότι η συμβατικές της υποχρεώσεις έληξαν την 29-6-2006, η σχετική έκθεση ελέγχου θα έπρεπε να της είχε κοινοποιηθεί έως την 29-6-2010. Με δεδομένο επίσης ότι η παρατυπία επήλθε την 10-11-2006, όταν ανακλήθηκε το ειδικό σήμα του ΕΟΤ λόγω παύσης της λειτουργίας της «Π... 2000», η αξίωση επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων παραγράφηκε την 10-11-2010 (σελ. 6-7 της ενστάσεως).

- **Οι αντιρρήσεις της «Π... 2000»**

14. Στις από 23-4-2013 αντιρρήσεις της, η «Π... 2000» προβάλλει τα εξής :

α) Ασάφεια και πλημμέλεια της αιτιολογίας της εκθέσεως ελέγχου επειδή αρκείται στην αναφορά των οικείων νομικών κανόνων και στην διατύπωση συμπεράσματος από διαπιστώσεις άλλων διοικητικών οργάνων και των εγγράφων τους, χωρίς ίδια γνώση επί γεγονότων και καταστάσεων που εκαλείτο να διαπιστώσει (σελ. 3-4 των αντιρρήσεων).

β) Δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα το πόρισμα του ελέγχου, διότι, κατά το χρόνο διενέργειας της αυτοψίας από τη Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου (4-3-2010), εκ των πραγμάτων δεν λειτουργούν τα τουριστικά καταλύματα, τα οποία αρχίζουν την λειτουργία τους κατά το Πάσχα (σελ. 7 των αντιρρήσεων).

γ) Υπέκειτο σε υποβολή δηλώσεων καταβολής φόρου εκμεταλλεύσεως ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων (άρθρο 33 παρ. 6 Ν. 2238/1994) και, γι' αυτό, δεν είχε υποχρέωση για την έκδοση αποδείξεων και αναγραφής εσόδων και δαπανών στις δηλώσεις εισοδήματος. Υποχρέωση δε τηρήσεως βιβλίων και στοιχείων υπείχε από 1-7-2010 (άρθρο 6 παρ. 5 Ν. 3842/2010), (σελ. 8 των αντιρρήσεων).

δ) Η από 23-8-2010 υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986 ότι η επιχείρηση δεν λειτούργησε ποτέ υπεβλήθη υπό καθεστώς ψυχικής ταραχής και πανικού που της δημιούργησαν οι ελεγκτές της Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου σχετικά με καταλογισμό Φ.Π.Α. παγίων αγαθών που η επιχείρηση είχε εισπράξει αχρεωστήτως και την επιβολή προστίμων, τα οποία, όπως, κατά τους ισχυρισμούς της, της εξέθεσαν, θα μπορούσε να αποφύγει μόνο δια της αποδοχής του Φ.Π.Α., υπογράφοντας την ανωτέρω υπεύθυνη δήλωση. Εν συνεχεία, την 27-8-2010, υπέβαλε νέα υπεύθυνη δήλωση, με την οποία διευκρίνιζε ότι η επιχείρηση δεν «δούλεψε» για διάφορους λόγους, εννοώντας ότι δεν υπήρξε μεγάλη πελατεία και όχι ότι δεν ετέθη ποτέ σε κατάσταση λειτουργίας (σελ. 9-10 των αντιρρήσεων).

ε) Η διακοπή του σήματος του Ε.Ο.Τ. έγινε κατόπιν αιτήσεώς της, με σκοπό την ανανέωσή του, λόγω λήξεως της ισχύος του. Ένα από τα απαραίτητα δικαιολογητικά ήταν η βεβαίωση περί της καλής λειτουργίας της αποχετεύσεως, που όμως δεν μπορούσε να της χορηγηθεί λόγω διεκδικήσεως του βόθρου που χρησιμοποιούσε από το Δασαρχείο, ως δασικής εκτάσεως, γεγονός που προϋπήρχε και κατά την χορήγηση της πρώτης βεβαίωσης.

Δεδομένου δε ότι προσωρινή διακοπή λειτουργίας δεν αναγνωριζόταν από τον Ε.Ο.Τ., προτίμησε την συνέχιση της λειτουργίας της άνευ σήματος, αφού ήταν λιγότερο επαχθής από την παύση της λειτουργίας και αφού η κατάσταση δημιουργήθηκε από υπαιτιότητα της Διοικήσεως (σελ. 10-11 των αντιρρήσεων).

στ) Η λειτουργία της επιχειρήσεως αποδεικνύεται από την αρχική χορήγηση του σήματος του Ε.Ο.Τ., από την αίτηση διακοπής του και από τα αποδεικτικά δαπανών κλπ. δικαιολογητικά που υπέβαλε στην «ΑΝ.ΑΙΤ» την 12-10-2012 με γραπτό υπόμνημα (σελ. 12-13 των αντιρρήσεων).

ζ) Παραβίαση των αρχών της νομιμότητας, της επιείκειας, της καλής πίστεως, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της χρηστής διοικήσεως και του δικαιώματος ακρόασεως. Γι'αυτό, η έκθεση ελέγχου θα πρέπει να ανακληθεί και να διενεργηθεί νέος έλεγχος μετά από προηγούμενη ακρόασή της, κατά τον οποίο επιφυλάσσεται να προσκομίσει επιπλέον αποδεικτικά έγγραφα (σελ. 15-17 των αντιρρήσεων).

15. Οι εν λόγω αντιρρήσεις κοινοποιούνται στον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, στην «ΑΝ.ΑΙΤ», στον Συνήγορο του Πολίτη και στους Εισαγγελείς Πρωτοδικών Αθηνών, Πατρών και Μεσολογίου, προκειμένου να διερευνηθεί εάν οι συμπεριφορές των διοικητικών υπαλλήλων θεμελιώνουν ποινικά αδικήματα.

16. Η ερωτώσα υπηρεσία έλαβε το υπ'αριθ. πρωτ. 457/19-7-13 έγγραφο του Πταισματοδικείου Αθηνών (7^ο Προανακριτικό Τμήμα), με το οποίο της ζητείται, σε εκτέλεση της υπ'αριθ. 2349ΞΑ/Ε 13-376 παραγγελίας του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Πατρών, να αποστείλει την απόφαση που τυχόν εκδόθηκε επί των από 23-4-2013 αντιρρήσεων της «Π... 2000».

Β. ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

17. Κατόπιν των ανωτέρω δεδομένων, μας ετέθησαν από την ερωτώσα υπηρεσία τα ακόλουθα ερωτήματα:

«- Κατά πόσο η υπηρεσία μας οφείλει να απαντήσει στις αντιρρήσεις του φορέα «"Π..." - Α... Κ... - Θ... Σ... Ο.Ε.», καθώς η Έκθεση Ελέγχου κινείται

εναντίον της «Αναπτυξιακής Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε. – Ο.Τ.Α. (ΑΝ.ΑΙΤ.)» και όχι της «"Π..." – Α... Κ... – Θ... Σ... Ο.Ε.»,

- Τον τρόπο απάντησης της υπηρεσία μας στην έκθεση αντιρρήσεων της «Αναπτυξιακής Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε. – Ο.Τ.Α. (ΑΝ.ΑΙΤ.)», για την οποία και έχει εκδοθεί η Έκθεση Ελέγχου και, ειδικότερα, στις ενστάσεις της ΑΝ.ΑΙΤ Α.Ε. (σελ. 4 και 5 των αντιρρήσεων της ΑΝ.ΑΙΤ Α.Ε.) καθώς ισχυρίζεται ότι ο υπόχρεος προς επιστροφή είναι ο τελικός δικαιούχος, δηλαδή η «"Π..." – Α... Κ... – Θ... Σ... Ο.Ε.», καθώς και σε θέματα τυχόν παραγραφής και λήξης των συμβατικών υποχρεώσεων της ΑΝ.ΑΙΤ Α.Ε., όπως τα θέτει (σελ. 5 – 7 των αντιρρήσεών της)

- ... τυχόν άλλες ενέργειες νομικής φύσεως στις οποίες θα πρέπει τυχόν να προβεί η υπηρεσία για την αντιμετώπιση του θέματος».

Γ. ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I. Το πρόγραμμα Leader γενικά

18. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια της προσπάθειας για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, θέσπισε την πρωτοβουλία Leader (: liaison entre actions de développement de l'économie rurale / Διασύνδεση των δράσεων αγροτικής ανάπτυξης), η οποία χωρίζεται χρονικά σε 1η Προγραμματική περίοδο Leader I (1991–1993), 2η Προγραμματική περίοδο Leader II (1994–1999) και 3η Προγραμματική περίοδο LEADER+ (2000 - 2006). Κατά την 4η Προγραμματική Περίοδο, η Προσέγγιση LEADER (Άξονας 4) ενσωματώνεται στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας (ΠΑΑ) 2007-2013. Αντικείμενο της πρωτοβουλίας αποτελεί η **χορήγηση κοινοτικής ενίσχυσεως** που θα παρέχει **σε ομάδες τοπικής δράσης** (τοπικά εταιρικά σχήματα του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα) τη δυνατότητα εφαρμογής μέτρων αγροτικής ανάπτυξης. **Η διαχείριση και υλοποίηση των προγραμμάτων πραγματοποιείται από τις ομάδες αυτές**, οι οποίες δραστηριοποιούνται στις αντίστοιχες περιοχές παρέμβασης.

19. Η πρωτοβουλία, Leader II στηρίχθηκε στο **άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2052/88 του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 1988** και στο

άρθρο 11 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4253/88 του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1988, που προβλέπουν τις μορφές πρωτοβουλιών και χρηματοδοτικών παρεμβάσεων της Επιτροπής.

II. Κανονισμός (ΕΟΚ) 2052/88 του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 1988 για την αποστολή των διαρθρωτικών ταμείων, την αποτελεσματικότητά τους και το συντονισμό των παρεμβάσεών τους μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφισταμένων χρηματοδοτικών οργάνων (όπως ακολούθως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό (ΕΟΚ) 2081/93 του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιουλίου 1993).

20. Ο εν λόγω κανονισμός θέσπισε (**άρθρ. 4**), μεταξύ άλλων, στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, του κράτους μέλους και των επί μέρους αρχών που ορίζονται από αυτό σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό ή άλλο επίπεδο κατά την προετοιμασία, την χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προβλεπομένων ενεργειών, η οποία καλείται «εταιρική σχέση».

21. Στο **άρθρο 5 παρ. 2, εδ. γ'**, ορίζεται ότι η χρηματοδοτική παρέμβαση των διαρθρωτικών ταμείων παρέχεται, μεταξύ άλλων, και με χορήγηση συνολικών επιχορηγήσεων, τις οποίες **διαχειρίζεται**, κατά κανόνα, ένας ενδιάμεσος φορέας που ορίζεται από το κράτος μέλος σε συμφωνία με την Επιτροπή, ο οποίος εξασφαλίζει την **κατανομή σε επιμέρους επιχορηγήσεις προς τους τελικούς δικαιούχους**.

22. Στο **άρθρο 7** ορίζεται ότι οι ενέργειες που αποτελούν αντικείμενο χρηματοδότησης πρέπει να είναι σύμφωνες με τις διατάξεις των συνθηκών και των πράξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτών, καθώς και με τις κοινοτικές πολιτικές και να υποβάλλονται σε έλεγχο.

III. Κανονισμός (ΕΟΚ) 4253/88 του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1988 για τις διατάξεις εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2052/88 κλπ.

23. Κατά το **άρθρο 16**, προκειμένου για παροχή συνολικών επιχορηγήσεων, οι ενδιάμεσοι που ορίζονται από τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν τις προσηκουσες εγγυήσεις φερεγγυότητας και να έχουν την απαραίτητη

διοικητική ικανότητα για τη διαχείριση των παρεμβάσεων που προβλέπονται από την Επιτροπή, η δε διαχείριση των συνολικών επιχορηγήσεων ελέγχεται από τις αρμόδιες αρχές που ορίζουν τα κράτη μέλη.

24. Στο άρθρο 23 παρ. 1, μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι, για να εξασφαλίζεται η επιτυχία των δράσεων που εκτελούν δημόσιοι ή ιδιωτικοί επιχειρηματικοί φορείς, τα κράτη μέλη λαμβάνουν, κατά την υλοποίηση των δράσεων, τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξακριβώνεται τακτικά ότι οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από την Κοινότητα έχουν εκτελεσθεί σωστά, να προλαμβάνονται και να διώκονται οι παρατυπίες και **να ανακτώνται τα απωλεσθέντα κεφάλαια** λόγω κατάχρησης ή παράλειψης. Το κράτος μέλος ευθύνεται επικουρικά για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, εκτός αν το κράτος μέλος και/ή ο ενδιάμεσος και/ή ο επιχειρηματικός φορέας αποδείξουν ότι δεν ευθύνεται για την κατάχρηση ή παράλειψη.

IV. ΚΥΑ 319946/7238/8-5-1996 (ΦΕΚ 395B'/1996) «Πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος LEADER II στην Ελλάδα» και **ΥΑ 344034/8528/6-8-1996** «Λεπτομέρειες εφαρμογής του προγράμματος LEADER II στην Ελλάδα» (όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, μετά την τροποποίησή της με τις υπ' αριθ. 368046/9744/29-11-1996, 302512/590/5-2-1998, 410317/8408/8-12-1999, 370518/3528/12-6-2000, 402778/6487/8-12-2000 και 404331/6234/10-10-2001).

25. Στο άρθρο 1 της ΚΥΑ, ορίζεται ότι :

«1. Το Υπουργείο Γεωργίας ορίζεται ενδιάμεσος φορέας για τη διαχείριση της συνολικής επιχορήγησης, που έχει εγκριθεί στην Ελλάδα στα πλαίσια της πρωτοβουλίας LEADER II και περιλαμβάνει την συμμετοχή των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΓΤΠΕ, ΕΚΤ) και εθνική συμμετοχή. Ως ενδιάμεσος φορέας το Υπουργείο Γεωργίας έχει την ευθύνη της υλοποίησης του εγκριμένου από την Επιτροπή Ε.Ε. Εθνικού Προγράμματος LEADER II ...

2. Στόχος του Εθνικού Προγράμματος είναι η αγροτική ανάπτυξη που συντελείται σε τοπική κλίμακα με πρωτοβουλία των συλλογικών φορέων που εκπροσωπούν τον πληθυσμό της περιοχής παρέμβασης και καταρτίζουν,

υποβάλλουν και υλοποιούν σχετικά προγράμματα καινοτόμων ενεργειών για το σκοπό αυτό σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας ...».

26. Κατά το **άρθρο 2**, για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου, **«ο Υπουργός Γεωργίας με απόφασή του επιχορηγεί τους ακόλουθους Φορείς:**

α. Ομάδες Τοπικής Δράσης, στις οποίες συμμετέχουν κυρίως τοπικοί συλλογικοί φορείς (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενώσεις ή επιχειρήσεις Ο.Τ.Α., γεωργικοί συνεταιρισμοί ή ενώσεις τους, άλλοι κοινωνικοί ή επαγγελματικοί φορείς), έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας και καταστατικό σκοπό την τοπική αγροτική ανάπτυξη ...

2. Με **σύμβαση** που υπογράφεται μεταξύ Φορέα και Υπουργείου Γεωργίας ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα του τρόπου χρησιμοποίησης της επιχορήγησης από το Φορέα, όπως **οι σχέσεις και υποχρεώσεις του Φορέα και του Υπουργείου Γεωργίας ...** το λεπτομερές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του προγράμματος, οι διαδικασίες και οι όροι δημοσιοποίησης και εκτέλεσης των έργων από το Φορέα και τους τελικούς επενδυτές κ.λπ.».

Στο πλαίσιο αυτό, ορίζεται στο **άρθρο 5 παρ. 1** ότι «κάθε Φορέας απευθύνει στον τοπικό πληθυσμό της περιοχής παρέμβασής του πρόσκληση ενδιαφέροντος σχετικά με τα μέτρα και τις δράσεις, που έχουν εγκριθεί και περιλαμβάνονται στο πρόγραμμά του, στην οποία δίδει την μεγαλύτερη δυνατή δημοσιότητα (δημοσιοποίηση)...».

27. Κατά το **άρθρο 6**, «τα έργα που εντάσσονται στο πρόγραμμα του Φορέα **υλοποιούνται από τους τελικούς επενδυτές**, σύμφωνα με τη σχετική μελέτη και τηρώντας όλες τις επίσημες προδιαγραφές έργων που συντάσσουν οι αρμόδιες υπηρεσίες και προβλέπονται από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία».

Περαιτέρω, στο **άρθρο 8 παρ. 1**, ορίζεται ότι «ο Υπουργός Γεωργίας, ο Υπουργός Οικονομικών, τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ειδικό Συντονιστικό Όργανο που συγκροτήθηκε σύμφωνα με το Ν. 2187/1994 διενεργούν δια των εντεταλμένων τους οργάνων επιτόπιους ελέγχους, ιδίως με δειγματοληψία των ενεργειών, δράσεων και επιμέρους έργων που υλοποιούν οι Φορείς στο πλαίσιο του προγράμματος **LEADER**. Οι έλεγχοι αφορούν το φυσικό αντικείμενο, την τήρηση των προδιαγραφών

σύμφωνα με το άρθρο 6 της παρούσας, τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου πληρωμών και τα παραστατικά στοιχεία των έργων που εντάσσονται στο πρόγραμμα του Φορέα ...».

28. Στο **άρθρο 13** που αφορά την **ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων**, ορίζεται ότι :

«1. Στις περιπτώσεις που από τον έλεγχο των αρμόδιων εθνικών και κοινοτικών οργάνων διαπιστωθεί **παρατυπία του Φορέα** κατά την υλοποίηση του προγράμματός του, **ο Φορέας είναι υποχρεωμένος να επιστρέψει τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά.**

2. **Η ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών πραγματοποιείται σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στην κοινή απόφαση Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας που εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 104 του Ν. 2362/95».**

V. Η από **18-11-1996** σύμβαση μεταξύ του τότε Υπουργείου Γεωργίας και της «**ΑΝ.ΑΙΤ**» (που καλείται «ομάδα τοπικής δράσης» και, για λόγους συντομίας, «Ομάδα»)

29. Σύμφωνα με τη σύμβαση (**άρθρο 1 παρ. 4**), η ισχύς της αρχίζει με την υπογραφή της και λήγει **πέντε έτη μετά την αποπληρωμή** της επιχορήγησης του Προγράμματος.

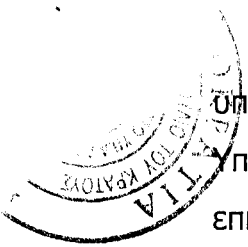
30. Ως προς την ευθύνη, τους ελέγχους και την ανάκτηση της επιχορήγησης, οι διατάξεις της συμβάσεως αντιστοιχούν στις διατάξεις του **άρθρου 13** της **ΥΑ 344034/8528/6-8-1996** «Λεπτομέρειες εφαρμογής του προγράμματος LEADER II στην Ελλάδα». Ειδικότερα, προβλέπονται τα κατωτέρω :

31. Τα έργα του Προγράμματος υλοποιούνται από τελικούς επενδυτές που επιλέγονται από την Ομάδα μετά από δημοσιοποίηση του Προγράμματος. Η Ομάδα απευθύνει στον τοπικό πληθυσμό της περιοχής παρέμβασης πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, στην οποία ανακοινώνονται περιληπτικά όλα τα μέτρα και οι αντίστοιχοι προϋπολογισμοί τους, ενδεικτικά προβλεπόμενες δράσεις, καθώς και η διαδικασία συμμετοχής στο Πρόγραμμα υποψηφίων επενδυτών. Προκειμένου να επιλέξει τους τελικούς επενδυτές, η Ομάδα συγκροτεί Επιτροπή Αξιολόγησης των υποψηφίων προτάσεων των έργων. **Η Ομάδα αποδίδει στον τελικό επενδυτή το σύνολο της**

προβλεπόμενης ενίσχυσης χωρίς καθυστέρηση και χωρίς παρακράτηση ή οικονομική επιβάρυνση οποιασδήποτε φύσης (**άρθρο 6 παρ. 1, 2, 3, 4 και 6** της συμβάσεως).

32. Η Ομάδα είναι υπεύθυνη για την ορθή, εντός των χρονικών πλαισίων και σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις εφαρμογή του Προγράμματος. Υπό την ιδιότητάς της αυτή, η Ομάδα εποπτεύει την εφαρμογή του Προγράμματος, μεταξύ άλλων και με τη διενέργεια επιτόπιων ελέγχων στο έργο, και **γνωστοποιεί χωρίς καθυστέρηση στο Υπουργείο καθετί που εντοπίζει ως μη σύμφωνο με τους στόχους του Προγράμματος και τις εθνικές και κοινοτικές διατάξεις** που διέπουν την πρωτοβουλία LEADER II, **καθώς και τις ενέργειες στις οποίες προέβη** για τη θεραπεία της παρατυπίας αυτής. **Η Ομάδα και οι τελικοί επενδυτές** που υλοποιούν τα έργα του Προγράμματος **υπόκεινται καθ'όλη της διάρκειας ισχύος της σύμβασης σε ελέγχους** που διενεργούνται, σύμφωνα με τις σχετικές εθνικές και κοινοτικές διατάξεις, από εντεταλμένα όργανα του Υπουργείου Γεωργίας, του Υπουργείου Οικονομικών, της Επιτροπής Ε.Ε. και του Ειδικού Συντονιστικού Οργάνου του Ν. 2187/94. Οι έλεγχοι αφορούν το φυσικό αντικείμενο, την τήρηση των προδιαγραφών των έργων τους κανόνες διαφάνειας, το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου πληρωμών της Ομάδας και τα παραστατικά στοιχεία των έργων του Προγράμματος. Στις περιπτώσεις που διαπιστωθεί **στο πρόσωπο της Ομάδας ή τελικού επενδυτή παρατυπία κατά την υλοποίηση του Προγράμματος, παράβαση κοινοτικής ή εθνικής διάταξης** σε βάρος του εθνικού ή/και του κοινοτικού προϋπολογισμού, παράβαση των διατάξεων της παρούσας, καθώς και κάθε **σημαντική απόκλιση** από τη φύση, τα χαρακτηριστικά και το σκοπό των έργων του Προγράμματος, έτσι όπως αυτά περιγράφονται στη σχετική μεταξύ Ομάδας και τελικού Επενδυτή σύμβαση, το Υπουργείο Γεωργίας δύναται κατά την κρίση του να μειώσει ανάλογα το ύψος της επιχορήγησης ή να καταγγείλει την παρούσα σύμβαση και να διακόψει την επιχορήγηση ή/και **να ζητήσει την επιστροφή των ήδη καταβεβλημένων ποσών** επιχορήγησης ή/και την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής για την καλή εκτέλεση των παρούσας. Στις περιπτώσεις που έργα του Προγράμματος δεν ολοκληρωθούν από

Υπαιτιότητα της Ομάδας ή τελικού επενδυτή μέχρι την 31-12-2000, το Υπουργείο Γεωργίας ζητά από την Ομάδα την επιστροφή ολόκληρης της επιχορήγησης που της είχε καταβληθεί για τα έργα αυτά καθώς και την κατάπτωση της εγγυητικής επιστολή καλής εκτέλεσης (**άρθρο 11 παρ. 1, 3-5** της συμβάσεως).

VI. Η από 13-9-1999 σύμβαση μεταξύ της «Αναπτυξιακής Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε.» και της «Π... 2000» (που καλείται «τελικός επενδυτής» και, για λόγους συντομίας, «επενδυτής»)

33. Κατά τη σύμβαση, η «Αναπτυξιακή Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε.» ανέλαβε **να διαχειριστεί επιχορήγηση** που της καταβάλλεται στα πλαίσια της επιχορήγησης LEADER II, προκειμένου να υλοποιήσει εγκεκριμένο πρόγραμμα στην Αιτωλοακαρνανία. Στα πλαίσια του προγράμματος, η «Αναπτυξιακή Αιτωλοακαρνανίας Α.Ε.» **αναθέτει και ο επενδυτής αναλαμβάνει** την υλοποίηση του έργου με τίτλο : «Συγκρότημα 6 Ανεξάρτητων Τουριστικών Επιπλωμένων Κατοικιών» (κωδικός 03-00-01-07) που εντάσσεται στο μέτρο (3), δράση (1) του προγράμματος, που έχει συνολικό κόστος 80.000.000 δρχ. (234.775,22€), με τα ειδικότερα στοιχεία και χαρακτηριστικά που αναλυτικά περιγράφονται στη συνημμένη μελέτη (**άρθρο 1 παρ. 1 και 2**).

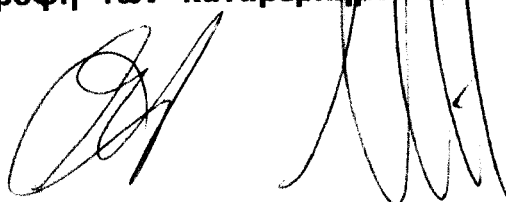
34. Το έργο θα ολοκληρωθεί μέχρι την **31-6-2001** και σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης που περιλαμβάνεται στην απόφαση ένταξης του Έργου στο πρόγραμμα. Το Έργο θεωρείται ολοκληρωμένο μετά την έκδοση του σχετικού πρακτικού οριστικής παραλαβής που εκδίδει η τριμελής επιτροπή παρακολούθησης, ελέγχου και παραλαβής έργων LEADER, αφού παραλάβει και το τελευταίο στάδιο υλοποίησης του Έργου, πλήρως εξοφλημένο από τον επενδυτή. Η ισχύς της παρούσας σύμβασης αρχίζει από την προσκόμιση στην «ΑΝ.ΑΙΤ» των απαιτούμενων εγκρίσεων του Ε.Ο.Τ. για την υλοποίηση του έργου και λήγει σε **δέκα χρόνια από την ολοκλήρωση του έργου**. Σαν καταληκτική ημερομηνία για την προσκόμιση των ανωτέρω εγκρίσεων ορίζεται η 31-10-1999. Σε αντίθετη περίπτωση η παρούσα σύμβαση παύει να ισχύει. **Καθ'όλη της διάρκειας της σύμβασης, ο επενδυτής δεν μπορεί να τροποποιήσει την χρήση ή/και να αλλοιώσει το σκοπό για τον οποίο επιδοτήθηκε το Έργο.** Σε αντίθετη περίπτωση η **ΑΝ.ΑΙΤ δικαιούται να**

απαιτήσει την επιστροφή του συνολικού ποσού της επιχορήγησης προκειμένου να το αποδώσει στις αρμόδιες εθνικές και κοινοτικές αρχές (άρθρο 2 παρ. 1-3).

35. Η εκτέλεση του έργου από τον επενδυτή διέπεται από την ειδική για τον επενδυτή νομοθεσία, με την επιφύλαξη των ειδικότερων διατάξεων, της παρούσας σύμβαση καθώς και αυτής που η «ΑΝ.ΑΙΤ» έχει υπογράψει με το Υπουργείο Γεωργίας. Ειδικά για τα κατασκευαστικά έργα, εφαρμόζεται η πρακτική των Έργων των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) όπως ισχύει κάθε φορά (**άρθρο 6**). Η διάταξη αυτή αντιστοιχεί στην διάταξη του **άρθρου 7** της **ΥΑ 344034/8528/6-8-1996** «Λεπτομέρειες εφαρμογής του προγράμματος LEADER II στην Ελλάδα».

36. Χάριν της διευκόλυνσης του ελέγχου και της επαλήθευσης των δαπανών από την «ΑΝ.ΑΙΤ» και τα αρμόδια εθνικά και κοινοτικά όργανα, ο επενδυτής υποχρεούται να τηρήσει πλήρη φάκελο του έργου με όλα τα δικαιολογητικά και παραστατικά έγγραφα, τον οποίο διατηρεί επί πέντε έτη μετά την αποπληρωμή της ενίσχυσης και ο οποίος τίθεται στη διάθεση των ανωτέρων φορέων όποτε αυτό ζητηθεί. Ο επενδυτής εφόσον έχει από το νόμο υποχρέωση τήρησης λογιστικών βιβλίων, πραγματοποιεί τις λογιστικές εγγραφές που αφορούν το παρόν Έργο χωριστά από τις λοιπές εγγραφές που αφορούν τυχόν άλλες δραστηριότητες (**άρθρο 7**).

37. Η «ΑΝ.ΑΙΤ» είναι υπεύθυνη έναντι του Υπουργείου Γεωργίας και της Επιτροπής Ε.Ε. για την ορθή, απρόσκοπτη, εντός χρονικών πλαισίων και σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις υλοποίηση του Έργου, καθώς και για την ανάκτηση της ενίσχυσης σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων που ο επενδυτής αναλαμβάνει με την παρούσα. Η παράβαση των υποχρεώσεων που ο επενδυτής αναλαμβάνει με την παρούσα, κάθε παράβαση κοινοτικής ή εθνικής διάταξης σε βάρος του εθνικού και του κοινοτικού προϋπολογισμού, κάθε απόκλιση που επηρεάζει τη φύση, τα χαρακτηριστικά, το σκοπό, τη λειτουργικότητα του Έργου, καθώς και η ύπαρξη κεκρυμμένων ή μη ελαττωμάτων συνεπάγεται την καταγγελία της παρούσας εκ μέρους της «ΑΝ.ΑΙΤ», τη διακοπή των επόμενων πληρωμών, εφόσον υπάρχουν, και την **επιστροφή των καταβεβλημένων ποσών**

επιχορήγησης. Έλεγχος σε σχέση με τα παραπάνω μπορεί, σύμφωνα με τις εθνικές και κοινοτικές διατάξεις, να γίνει, είτε κατά την διάρκεια υλοποίησης του Έργου, **είτε κατά την διάρκεια ισχύος της σύμβασης (άρθρο 8 παρ. 1).**

38. Η μη άσκηση κάποιου δικαιώματος ή η **ανοχή** της μη εκπλήρωσης κάποιας υποχρέωσης από οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος, **δεν μπορεί να θεωρηθεί** ως παραίτηση του μέρους αυτού από το δικαίωμά του ή **απαλλαγή** από τις υποχρεώσεις του αντίστοιχα (**άρθρο 9**).

VII. Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

39. Στην **παρ. 1 του άρθρου 1** του κανονισμού, διευκρινίζεται ότι, *«για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου».*

40. Στην **παρ. 2** ορίζεται ότι *«**παρατυπία** συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη».*

41. Στο **άρθρο 3 παρ. 1** του κανονισμού ορίζεται ότι *«η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών ...*

42. Στην **παρ. 3** του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι *«**τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στ[ην παράγραφο] 1 ...**».*

VIII. Ν. 2362/95 (ΦΕΚ 247Α'/27-11-1995): Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις

43. Κατά το **άρθρο 102** (αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων), «*χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς που καταβάλλονται στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναζητούνται από το Δημόσιο, εφόσον διαπιστωθεί από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα ότι έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως.*

Στις διατάξεις αυτές εμπίπτουν και τα ποσά που έχουν καταβληθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου.

Τα ποσά που αναζητούνται για την αιτία αυτή βεβαιώνονται ως έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού και εισπράττονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων, όπως αυτός ισχύει κάθε φορά.

Οι εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις που αφορούν τη λήψη διοικητικών, αναγκαστικών και δικαστικών μέτρων για την είσπραξη εσόδων του Δημοσίου, εφαρμόζονται και στην προκείμενη περίπτωση».

44. Εν συνεχεία, σύμφωνα με το **άρθρο 103** (παραγραφή απαιτήσεων του Δημοσίου), «*η αναζήτηση των χρηματικών ποσών του προηγούμενου άρθρου υπόκειται σε παραγραφή εντός πενταετίας από την ημερομηνία διαπίστωσης της αχρεώστητης ή παράνομης είσπραξης, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.*

Τα καταλογισθέντα ποσά υπόκεινται σε εικοσαετή παραγραφή, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

45. Η πενταετία αφορά την προς βεβαίωση απαίτηση του Δημοσίου, δηλ. την αξίωση που έχει το Δημόσιο να διαπιστώσει την παρανομία ή το αχρεώστητο της καταβολής των επιδοτήσεων κλπ. και να προβεί σε καταλογισμό. Όσον αφορά δε την εικοσαετία, αφετηρία της ενάρξεώς της πρέπει να θεωρηθεί το τέλος του οικονομικού έτους μέσα στο οποίο έγινε η εν στενή έννοια βεβαίωση των καταλογισθέντων ποσών, κατ'ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του εδ. στ' της παρ. 3 του άρθρου 86 του νόμου (Β. Παπαχρήστου, Παραγραφές υπέρ και κατά του Δημοσίου, μετά το Ν. 2362/1995, σελ. 194).

46. Σύμφωνα δε με το **άρθρο 104**, τα όργανα έκδοσης της καταλογιστικής πράξης, ο τρόπος βεβαίωσης του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού και λοιπά θέματα σχετικά με την είσπραξη, καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών ή για τα θέματα για τα οποία συντρέχει αρμοδιότητα και άλλων υπουργών με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και των κατά περίπτωση αρμόδιων καθ' ύλην υπουργών.

47. Τέλος στο **άρθρο 105** ορίζεται ότι «*οι διαχειριστές κοινοτικών πόρων θεωρούνται δημόσιοι υπόλογοι και υπόκεινται στις σχετικές διατάξεις περί δημοσίων υπολόγων του παρόντος νόμου*». Ειδικότερα :

Στο **άρθρο 54 παρ. 1**, δίδεται η έννοια του «δημοσίου υπολόγου», κατά την οποία «*δημόσιος υπόλογος είναι όποιος διαχειρίζεται, έστω και χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση, χρήματα, αξίες ή υλικό που ανήκουν στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ., καθώς και οποιοσδήποτε άλλος θεωρείται από το νόμο δημόσιος υπόλογος*». Περαιτέρω, στο **άρθρο 56**, ορίζονται τα ακόλουθα: «*1. Έλλειμμα δημοσίου υπολόγου είναι οποιαδήποτε έλλειψη χρημάτων, αξιών και υλικού που διαπιστώνεται με τη νόμιμη διαδικασία στη διαχείρισή του, καθώς και οποιαδήποτε άλλη κατάσταση διαχείρισεως που θεωρείται έλλειμμα από το νόμο. Ως έλλειμμα θεωρείται και κάθε πληρωμή που: α) ... β) Έγινε χωρίς τα προβλεπόμενα από τις ισχύουσες διατάξεις δικαιολογητικά γ) ... δ) Έχει γίνει αχρεωστήτως από υπαιτιότητα του υπολόγου ...*». Κατά τις **παρ. 4 και 6** του ίδιου άρθρου, το έλλειμμα, σε κάθε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής, καταλογίζεται στους λαβόντες και, επί μη νόμιμων πληρωμών, καταλογίζεται εις ολόκληρον και στους λαβόντες.

ΙΧ. ΚΥΑ 2007892/461/1998 (ΦΕΚ 606 Β'/16-6-1998) «Ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της υλοποίησης κοινοτικών πολιτικών».

48. Κατ'εξουσιοδότηση της διατάξεως του άρθρου 104 του Ν. 2362/1995, εκδόθηκε η υπ'αριθ. 2007892/461/27-5-1998 κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Γεωργίας, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η οποία ορίζει στο **άρθρο 1** ότι : «*1. Μετά από τη διενέργεια*

ελέγχου εκ μέρους των κατά νόμο αρμοδίων οργάνων και, εφόσον διαπιστώνεται αχρεώστητη ή παράνομη καταβολή, σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς, χρηματικών ποσών από χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις που καταβάλλονται στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συντάσσεται σχετική έκθεση ελέγχου. Απόσπασμα της έκθεσης ελέγχου με τα αποτελέσματα αυτού, κοινοποιείται στον ελεγχόμενο από την υπηρεσία που διέταξε τον έλεγχο ... Με το ίδιο έγγραφο καλείται ο ενδιαφερόμενος να λάβει γνώση της εκθέσεως και να διατυπώσει επί αυτής εγγράφως και εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από της κοινοποίησης τις αντιρρήσεις του ... 2. Εάν η ανωτέρω προθεσμία παρέλθει άπρακτη ή οι αντιρρήσεις του ενδιαφερομένου κριθούν αβάσιμες εκδίδεται πράξη καταλογισμού. Στην περίπτωση που οι αντιρρήσεις του ενδιαφερομένου κριθούν βάσιμες εν όλω, εκδίδεται σχετική πράξη με την έγκριση του αρμοδίου για την έκδοση της καταλογιστικής πράξης οργάνου, άλλως διατάσσεται η διεξαγωγή, στα όρια των αντιρρήσεων που κρίθηκαν βάσιμες, συμπληρωματικού ελέγχου, ολοκληρωμένου εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών. Μετά από αυτά, εκδίδεται πράξη καταλογισμού εφόσον συντρέχει περίπτωση».

Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

49. Από τις προπαρατεθείσες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους και την υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών σ'αυτές, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα :

Για το 1^ο ερώτημα : εάν η υπηρεσία οφείλει να απαντήσει στις αντιρρήσεις της «Π ... 2000»

50. Η ερωτώσα υπηρεσία, λαμβάνοντας υπόψη τις υποβληθείσες αντιρρήσεις της «Π ... 2000», θα πρέπει να της κοινοποιήσει την από 28-2-2013 έκθεση διοικητικού ελέγχου, με κλήση να διατυπώσει επί αυτής εγγράφως τις αντιρρήσεις της, σύμφωνα με την Κ.Υ.Α. 2007892/461/1998 και να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία. Κατόπιν αυτού, η ερωτώσα υπηρεσία θα πρέπει να απαντήσει συνολικά στις αντιρρήσεις της «Π... 2000», κατά το μέρος που οι προβαλλόμενοι ισχυρισμοί εμπίπτουν **στην αρμοδιότητά της για τον έλεγχο συμμορφώσεως προς τις απαιτήσεις του**

προγράμματος και όχι στην αρμοδιότητα άλλων αρχών (π.χ. φορολογικών, βασικών ή τουριστικών) και **εφόσον συντρέχει περίπτωση, να προβεί στην διαδικασία εκδόσεως πράξεως καταλογισμού κατ'αυτής.**

Για το 2^ο ερώτημα : τρόπος απάντησης της υπηρεσίας στην ένσταση της «ΑΝ.ΑΙΤ»

51. Στο άρθρο 6 παρ. του Ν. 3086/2002 (Οργανισμός του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους), ορίζεται ότι *«τα ερωτήματα της Διοίκησης πρέπει να διαλαμβάνουν πλήρη εξιστόρηση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και προσδιορισμό των προβληματισμών της για την έννοια και το περιεχόμενο συγκεκριμένων διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, των οποίων ζητείται η ερμηνεία από το Ν.Σ.Κ., προκειμένου να τις εφαρμόσει στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της».*

52. Συνεπώς, τα υποβληθέντα ερωτήματα, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν υπό το πρίσμα της ανωτέρω διατάξεως. Επομένως, υπό το πνεύμα αυτό, η γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Ν.Σ.Κ. περιορίζεται στην ερμηνεία των διατάξεων των οποίων η έννοια και το περιεχόμενο δημιουργούν προβληματισμούς στη Διοίκηση, και δεν δύναται να υποκαταστήσει την Διοίκηση στην άσκηση των αρμοδιοτήτων της, στις οποίες υπάγεται και η απάντηση στην ένσταση της «ΑΝ.ΑΙΤ», δυνάμει της ΚΥΑ 2007892/461/1998 (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 48). Κατά συνέπεια, **στη γνωμοδότηση δίδονται απαντήσεις στα ερμηνευτικά ζητήματα που τίθενται, τις οποίες, μετά την αποδοχή της γνωμοδοτήσεως από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η Διοίκηση θα υποχρεούται να λάβει υπόψη της προκειμένου να εφαρμόσει τις οικείες διατάξεις, κατά το άρθρο 7 παρ. 4 Ν. 3086/2002.**

- Υπόχρεος προς επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού

53. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 της ΚΥΑ 319946/7238/8-5-1996 (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 26), οι υποχρεώσεις του επιχορηγούμενου τοπικού συλλογικού φορέα (που εν προκειμένω είναι η «ΑΝ.ΑΙΤ») και οι σχέσεις του

με το Υπουργείο Γεωργίας (και ήδη Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) ρυθμίζονται στην υπογραφείσα μεταξύ τους σύμβαση.

54. Σύμφωνα με την από 18-11-1996 σύμβαση μεταξύ του τότε Υπουργείου Γεωργίας και της «ΑΝ.ΑΙΤ», η τελευταία, ως ομάδα τοπικής δράσης υποχρεούτο να αποδώσει στον τελικό επενδυτή το σύνολο της προβλεπόμενης ενίσχυσης, ήταν υπεύθυνη για την ορθή και σύμφωνη με τις κείμενες διατάξεις εφαρμογή του Προγράμματος και όφειλε να γνωστοποιεί χωρίς καθυστέρηση στο Υπουργείο καθετί που εντόπιζε ως μη σύμφωνο με τους στόχους του Προγράμματος και τις εθνικές και κοινοτικές διατάξεις καθώς και τις ενέργειες στις οποίες προέβη για τη θεραπεία τυχόν διαπιστωθείσας παρατυπίας (άρθρα 6 παρ. 6 και άρθρο 11 παρ. 1, βλ. ανωτέρω, στοιχ. 31-32).

55. Κατά την ίδια σύμβαση, (άρθρο 11 παρ. 4, βλ. ανωτέρω στοιχ. 32), στις περιπτώσεις που διαπιστωθεί **στο πρόσωπο της Ομάδας ή τελικού επενδυτή παρατυπία** κατά την υλοποίηση του Προγράμματος, **παράβαση κοινοτικής ή εθνικής διάταξης** σε βάρος του εθνικού ή/και του κοινοτικού προϋπολογισμού, **παράβαση των διατάξεων της συμβάσεως**, καθώς και κάθε **σημαντική απόκλιση** από τη φύση, τα χαρακτηριστικά και το σκοπό των έργων του Προγράμματος, το Υπουργείο Γεωργίας δύναται κατά την κρίση του να μειώσει ανάλογα το ύψος της επιχορήγησης ή να καταγγείλει την παρούσα σύμβαση και να διακόψει την επιχορήγηση ή/και **να ζητήσει την επιστροφή των ήδη καταβεβλημένων ποσών** επιχορήγησης.

56. Σύμφωνα με την από 13-9-1999 σύμβαση μεταξύ της «ΑΝ.ΑΙΤ» και της «Π... 2000» (άρθρο 1 παρ. 1 και 2 και άρθρο 8 παρ. 1, βλ. ανωτέρω, στοιχ. 33, 37) η «ΑΝ.ΑΙΤ» ανέλαβε να διαχειριστεί την επιχορήγηση και **είναι υπεύθυνη έναντι του Υπουργείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής** για την ορθή, απρόσκοπτη, εντός χρονικών πλαισίων και σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις υλοποίηση του Έργου, καθώς **και για την ανάκτηση της ενίσχυσης** σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων που η «Π... 2000», ως τελικός επενδυτής ανέλαβε με την εν λόγω σύμβαση.

57. Ειδικώς δε προβλέπεται (άρθρο 2 παρ. 1-3) ότι, καθ'όλη της διάρκειας της σύμβασης, ο επενδυτής δεν μπορεί να τροποποιήσει την χρήση ή/και να

αλλοιώσει το σκοπό για τον οποίο επιδοτήθηκε το Έργο. Σε αντίθετη περίπτωση η «ΑΝ.ΑΙΤ» δικαιούται να απαιτήσει την επιστροφή του συνολικού ποσού της επιχορήγησης προκειμένου να το αποδώσει στις αρμόδιες εθνικές και κοινοτικές αρχές.

58. Στην ίδια σύμβαση ορίζεται (άρθρο 9, βλ. ανωτέρω στοιχ. 38) ότι η **ανοχή** της μη εκπλήρωσης κάποιας υποχρέωσης από οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος, **δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απαλλαγή από τις υποχρεώσεις του.**

59. Από τις ανωτέρω διατάξεις, σαφώς συνάγεται ότι, στο πλαίσιο του προγράμματος LEADER II, η «ΑΝ.ΑΙΤ», ως Ομάδα Τοπικής Δράσης επελέγη από το τότε Υπουργείο Γεωργίας με την σύναψη της από 18-11-1996 συμβάσεως, για να διαχειρισθεί αποκεντρωμένα, σε τοπικό επίπεδο, τη συνολική χρηματική επιχορήγηση και να την καταβάλει στους δικαιούχους τελικούς επενδυτές που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα. Συνεπώς, έναντι του Υπουργείου είναι υπόχρεη για την διαχείριση της επιχορήγησης.

60. Είναι, επίσης, σαφές ότι η «ΑΝ.ΑΙΤ», ανεξάρτητα από την διάρκεια και τη λήξη της συμβάσεώς της με το Υπουργείο, είναι υπόχρεη για την τήρηση των συμφωνηθέντων με την από 13-9-1999 σύμβαση από την «Π... 2000» που είναι ο τελικός επενδυτής και για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων και απόδοσή τους στις αρμόδιες εθνικές και κοινοτικές υπηρεσίες, σε περίπτωση που η σύμβαση παραβιασθεί, όπως αυτό ρητά ορίζεται στο άρθρο 2 παρ. 3 της συμβάσεως αυτής (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 34).

61. Σημειωτέον επιπλέον, ότι, στην προκειμένη περίπτωση, συντρέχει υπαιτιότητα της «ΑΝ.ΑΙΤ», η οποία συνίσταται στο ότι αυτή, όχι μόνο δεν διενήργησε κανέναν έλεγχο για την διαπίστωση της λειτουργίας ή μη των επίμαχων τουριστικών καταλυμάτων, κατά παράβαση όλων των ανωτέρω συμβατικών της υποχρεώσεων, αλλά, και μετά την ανάκληση του σήματος του Ε.Ο.Τ., δεν προέβη σε καμία ενέργεια ενημερώσεως του Υπουργείου, όπως είχε υποχρέωση από την από 18-11-1996 μεταξύ τους σύμβαση (άρθρο 11, παρ. 1, βλ. ανωτέρω, στοιχ. 32), ούτε σε καμία ενέργεια ανακτήσεως της αχρεωστήτως καταβληθείσης επιχορήγησης. Κατά ρητό όμως όρο στις συμβάσεώς της με την «Π ... 2000», η **ανοχή** της μη εκπλήρωσης κάποιας

υποχρέωσης από οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος, **δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απαλλαγή από τις υποχρεώσεις του.**

62. Η ανωτέρω συμπεριφορά συνιστά παρατυπία, κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 2 του κανονισμού 2988/95 (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 40), διότι πρόκειται για παράβαση διατάξεως κοινοτικού δικαίου και, συγκεκριμένα, των διατάξεων του άρθρου 5 παρ. 2, εδ. γ' και του άρθρου 7 του κανονισμού 2052/1988 (βλ. ανωτέρω στοιχ. 21-22) που προκύπτει από παράλειψη οικονομικού φορέα με αποτέλεσμα τη ζημία του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα δε με το άρθρο 13 της ΚΥΑ 319946/7238/8-5-1996 (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 28), σε περίπτωση διαπιστώσεως παρατυπίας του φορέα (δηλαδή της ομάδας δράσης που στην προκειμένη περίπτωση είναι η «ΑΝ.ΑΙΤ») κατά την υλοποίηση του προγράμματός του, ο Φορέας είναι υποχρεωμένος να επιστρέψει τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά.

63. Όσον αφορά την «Π... 2000», ως τελικό επενδυτή, διαπιστώθηκε από τους ήδη διενεργηθέντες ελέγχους ότι τα καταλύματα ουδέποτε λειτούργησαν, η επιχείρηση δε δεν παρέσχε τα απαραίτητα δικαιολογητικά και παραστατικά έγγραφα, ούτε ξεχωριστά τηρούμενες λογιστικές εγγραφές που να αφορούν το έργο, ώστε να αποδεικνύεται από το σύνολο των στοιχείων αυτών η νόμιμη λειτουργία των εγκαταστάσεων, όπως είχε υποχρέωση από τη σύμβασή της με την «ΑΝ.ΑΙΤ» (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 36). Με τα ανωτέρω δεδομένα, ο τελικός επενδυτής αχρεωστήτως έλαβε την επιχορήγηση και υποχρεούται σε επιστροφή της. Η διαπίστωση δε περί της αχρεώστητης δαπάνης μπορεί να στηρίζεται όχι μόνον σε ελέγχους, που διενεργούν όργανα του ενδιάμεσου φορέα ή του Υπουργείου Ανάπτυξης ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε ελέγχους άλλων αρμοδίων οργάνων του Δημοσίου, όπως εν προκειμένω της Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου και της Οικονομικής Επιθεώρησης Δυτικής Ελλάδος (ΣΤΕ 316/2012, σκέψη 14, ιστοσελίδα ΝΟΜΟΣ). Όμως, μετά την εκ νέου κοινοποίηση από την ερωτώσα υπηρεσία της εκθέσεως διοικητικού ελέγχου στον τελικό επενδυτή και την τυχόν υποβολή εκ μέρους του συμπληρωματικών στοιχείων, εναπόκειται στην ερωτώσα υπηρεσία να εκτιμήσει εάν τα νέα δεδομένα ανατρέπουν ή όχι τα πορίσματα των ήδη διενεργηθέντων ελέγχων και τις συνέπειές τους.

64. Επομένως, σε περίπτωση που δεν ανατραπούν τα πορίσματα των ελέγχων ως προς τον τελικό επενδυτή, **από όλα τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι υπόκεινται σε καταλογισμό, τόσο αυτός, (η «Π... 2000»), όσο και η «ΑΝ.ΑΙΤ» και ευθύνονται έναντι του Δημοσίου αλληλεγγύως και εις ολόκληρο.**

65. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από τις διατάξεις του Ν. 2362/1995 περί Δημοσίου Λογιστικού. Ειδικότερα, εφόσον έχει ανατεθεί στην «ΑΝ.ΑΙΤ» η διαχείριση κοινοτικών πόρων και ευθέως αυτή ορίζεται ως υπόχρηη έναντι του Δημοσίου, θεωρείται δημόσιος υπόλογος κατά τα άρθρα 54 παρ. 1 και 105 του Ν. 2362/1995 και υπόκειται στις σχετικές διατάξεις περί δημοσίων υπολόγων του νόμου αυτού (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 47). Η πληρωμή δε της επιχορηγήσεως από την «ΑΝ.ΑΙΤ» στον τελικό δικαιούχο θεωρείται «έλλειμμα» κατά την έννοια του άρθρου 56 του Ν. 2362/1995 (διότι πρόκειται για πληρωμή που έγινε αχρεωστήτως από υπαιτιότητα της «ΑΝ.ΑΙΤ» ως υπολόγου κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 61). Σύμφωνα δε με το άρθρο 56 παρ. 4 στις περιπτώσεις αυτές, το έλλειμμα καταλογίζεται στον δημόσιο υπόλογο και, ανεξάρτητα από τον καταλογισμό σ'αυτόν, στον αχρεωστήτως λαβόντα τελικό επενδυτή που είναι, εν προκειμένω, η «Π... 2000», χωρίς να ερευνάται η υπαιτιότητά του (ΕΣ 1456/2008 Ολ., ιστοσελίδα ΝΟΜΟΣ).

66. Τόσο στο άρθρο 7 της ΥΑ 344034/8528/6-8-1996, όσο και στο άρθρο 6 της από 13-9-1999 συμβάσεως μεταξύ της «ΑΝ.ΑΙΤ» και της «Π... 2000», ορίζεται ότι, εφόσον στο πρόγραμμα του φορέα εντάσσονται κατασκευαστικά έργα, εφαρμόζεται η **πρακτική** των έργων του Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ), όπως ισχύει κάθε φορά. Η διάταξη αυτή δεν αναφέρεται στο ζήτημα της **ευθύνης και του καταλογισμού** που ρυθμίζεται από **ειδικές** διατάξεις και, συγκεκριμένα, το άρθρο 13 της ΚΥΑ 319946/7238/8-5-1996, το άρθρο 13 ΥΑ 344034/8528/6-8-1996 και το άρθρο 6 της συμβάσεως, καθώς και το άρθρο 11 παρ. 4 της από 18-11-1996 συμβάσεως μεταξύ του Υπουργείου και της «ΑΝ.ΑΙΤ», κατά τις οποίες, όπως προεκτέθηκε, υπόκεινται σε καταλογισμό, τόσο η «ΑΝ.ΑΙΤ», όσο και ο τελικός

επενδυτής, δηλαδή η «Π... 2000», και ευθύνονται έναντι του Δημοσίου αλληλεγγύως και εις ολόκληρο.

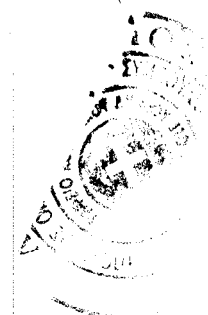
- Ως προς το ζήτημα της παραγραφής

67. Σύμφωνα με το **άρθρο 103 του Ν. 2362/95** περί Δημοσίου Λογιστικού (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 44), η αναζήτηση των χρηματικών ποσών από κοινοτικές επιδοτήσεις *«υπόκειται σε παραγραφή εντός πενταετίας από την ημερομηνία διαπίστωσης της αχρεώστητης ή παράνομης είσπραξης, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, ενώ «τα καταλογισθέντα ποσά υπόκεινται σε εικοσαετή παραγραφή, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου».*

68. Στο κοινοτικό δίκαιο, ναι μεν προβλέπεται στο άρθρο 3 παρ. 1 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 2988/95 ότι η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας, όμως, κατά την παρ. 3 του ίδιου άρθρου, **τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης** από την προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 42).

69. Όπως γίνεται δεκτό από τη νομολογία του Δ.Ε.Ε., ο κανονισμός 2988/95, έχοντας σκοπό την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλέπει ορισμένους γενικούς κανόνες σχετικά με ελέγχους, διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες που αφορούν το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε περίπτωση ενισχύσεων χορηγούμενων σε δικαιούχους κατά την εφαρμογή πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 3 παρ. 1, θεσπίζει έναν γενικό κανόνα παραγραφής ο οποίος ορίζει **ελάχιστη προθεσμία** ισχύουσα σε όλα τα κράτη μέλη (βλ. απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2009, C-278/07 έως C-280/07, *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ.*, σκέψη 20).

70. Περαιτέρω, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 3 παρ. 3, του κανονισμού 2988/95 παρέχει στα κράτη μέλη ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό μεγαλύτερων προθεσμιών παραγραφής για περιπτώσεις παρατυπιών που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-131/10, *Corman*, σκέψη 41). Ο μόνος περιορισμός που τίθεται είναι οι διατάξεις περί προθεσμιών παραγραφής να εκπληρώνουν τη λειτουργία της τηρήσεως της ασφάλειας δικαίου (απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, C-201/10 και C-202/10, *Ze Fu Fleischhandel και Vion Trading*, σκέψεις 24, 43, 47, με την οποία κρίθηκε, π.χ., ότι προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας, και στην αρχή της ασφάλειας του δικαίου η εφαρμογή προθεσμίας τριακονταετούς παραγραφής που προβλέπεται στο γερμανικό δίκαιο επί της αφορώσας την ανάκτηση των αχρεωστήτως εισπραχθεισών επιστροφών διαφοράς).

71. Γενικά, οι κανόνες που θεσπίζουν κάποια προθεσμία παραγραφής αποτελούν τμήμα μιας δέσμης παραγόντων στους οποίους περιλαμβάνονται η διάρκεια της προθεσμίας παραγραφής, τα κριτήρια για τον προσδιορισμό της ημερομηνίας ενάρξεώς της, τα γεγονότα που έχουν ως αποτέλεσμα τη διακοπή ή την αναστολή της παραγραφής κλπ.

72. Στο πλαίσιο αυτό, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 3 παρ. 3, του κανονισμού 2988/95, εθνικές διατάξεις περί του κριτηρίου ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη σύγκριση με τη γενική τετραετή προθεσμία παραγραφής που θεσπίζει το άρθρο 3 παρ. 1, προκειμένου να προσδιοριστεί η διάρκεια της προθεσμίας παραγραφής (πρβλ. προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέα, της 26ης Ιανουαρίου 2012, στην υπόθεση C-564/10, *Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung κατά Pfeifer & Langen Kommanditgesellschaft*, σκέψεις 47, 78, 80-81 και 94).

73. Ο εθνικός νομοθέτης, εντός των πλαισίων της διακριτικής ευχέρειας που του παρέχεται από το άρθρο 3 παρ. 3 του κανονισμού 2988/95, όρισε στο άρθρο 103 του Ν. 2362/95 ότι η αναζήτηση των χρηματικών ποσών από χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς που καταβάλλονται στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπόκειται σε παραγραφή εντός πενταετίας από την ημερομηνία **διαπίστωσης** της αχρεώστητης ή παράνομης είσπραξης, και ότι τα καταλογισθέντα ποσά υπόκεινται σε εικοσαετή παραγραφή (βλ. κατ'εφαρμογή της διατάξεως αυτής και Γνωμοδότηση Ν.Σ.Κ. 444/2013).

74. Στην προκειμένη περίπτωση, **η παρατυπία διαπιστώθηκε την 10-9-2010**, οπότε συνετάγη το πόρισμα ελέγχου της Δ.Ο.Υ. Μεσολογγίου, κατόπιν **αυτοψίας** που διενήργησε στα εν λόγω τουριστικά καταλύματα την **4-3-2010**. Το συμπέρασμα του πορίσματος είναι ότι, παρ'όλο που η κατασκευή των καταλυμάτων είχε ολοκληρωθεί, αυτά δεν λειτουργούσαν, ούτε λειτούργησαν κατά το παρελθόν (βλ. ανωτέρω, στοιχ. 8, 11). Επομένως, αφού, σύμφωνα με το άρθρο 103 του Ν. 2362/1995, χρόνος ενάρξεως της παραγραφής είναι ο χρόνος **διαπιστώσεως** της παρατυπίας, η αναζήτηση του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού υπόκειται σε παραγραφή **εντός πενταετίας από την 10-9-2010**, εντός της οποίας πρέπει να γίνει ο καταλογισμός. Συνεπώς, **η αξίωση του Δημοσίου δεν έχει παραγραφεί.**

Ε. ΑΠΑΝΤΗΣΗ

75. Σύμφωνα με όλα τα ανωτέρω εκτεθέντα, στα τεθέντα ερωτήματα προσήκουν, οι ακόλουθες απαντήσεις :

76. Η ερωτώσα υπηρεσία, λαμβάνοντας υπόψη τις υποβληθείσες αντιρρήσεις της «Π ... 2000», θα πρέπει να της κοινοποιήσει την από 28-2-2013 έκθεση διοικητικού ελέγχου, με κλήση να διατυπώσει επ'αυτής εγγράφως τις αντιρρήσεις της, σύμφωνα με την Κ.Υ.Α. 2007892/461/1998 και να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία. Κατόπιν αυτού, η ερωτώσα υπηρεσία θα πρέπει να απαντήσει συνολικά στις αντιρρήσεις της «Π... 2000», κατά το μέρος που οι προβαλλόμενοι ισχυρισμοί εμπίπτουν **στην αρμοδιότητά της για τον έλεγχο συμμορφώσεως προς τις απαιτήσεις του προγράμματος** και όχι στην αρμοδιότητα άλλων αρχών (π.χ. φορολογικών, δασικών ή τουριστικών) και **εφ'όσον συντρέχει περίπτωση, να προβεί στην διαδικασία εκδόσεως πράξεως καταλογισμού κατ'αυτής.**

77. Η γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Ν.Σ.Κ. δεν δύναται να υποκαταστήσει την Διοίκηση στην άσκηση των αρμοδιοτήτων της, αλλά με τη γνωμοδότηση δίδονται απαντήσεις στα ερμηνευτικά ζητήματα που τίθενται, τις οποίες, εφ'όσον γίνει αποδεκτή η γνωμοδότηση από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (άρθρο 7 παρ. 4 Ν. 3086/2002), **θα υποχρεούται να**

λάβει υπόψη της η Διοίκηση προκειμένου να εφαρμόσει τις οικείες διατάξεις.
Ειδικότερα, οι απαντήσεις αυτές έχουν ως εξής :

78. Εφόσον κριθεί ότι πρέπει να εκδοθεί καταλογιστική πράξη, αυτή θα πρέπει να εκδοθεί τόσο κατά της «ΑΝ.ΑΙΤ», όσο και κατά του τελικού επενδυτή, δηλαδή της «Π... 2000», δεδομένου ότι και οι δύο αυτοί φορείς ευθύνονται έναντι του Δημοσίου αλληλεγγύως και εις ολόκληρο.

79. Η αξίωση του Δημοσίου δεν έχει παραγραφεί, διότι, εφόσον, σύμφωνα με το άρθρο 103 του Ν. 2362/1995, χρόνος ενάρξεως της παραγραφής είναι ο χρόνος διαπιστώσεως της παρατυπίας, η αναζήτηση του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού υπόκειται σε παραγραφή εντός πενταετίας από την 10-9-2010, εντός της οποίας πρέπει να γίνει ο καταλογισμός.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 3 - 4 - 2014

Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Ανδρέας Φυτράκης
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Ελένη Λευθεριώτου
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.